

Monitor extra voorzieningen Staatsexamens VSO 2022

1. Inleiding

Vanaf examenjaar 2020 heeft LBVSO verzocht om meer toezicht en monitoren in de praktijk tijdens staatsexamens. Er zijn inmiddels twee onderzoeken gedaan door CINOP¹ en Oberon² waarin zorgelijke signalen werden genoemd wanneer het aankomt op de uitvoering van de staatsexamens en extra voorzieningen tijdens voorbereidingen en afname zelf. Daarom is er door ons verzocht om naast deze onderzoeken, waarin relatief weinig vso-leerlingen zijn meegenomen, een monitor te laten meedraaien om zo de problematiek beter in kaart te krijgen. Wat gebeurt er nou in de praktijk, waarom gebeurt het, en waarom wordt het niet altijd aansluitend bij de behoefte van de leerling opgelost? Wij hopen met deze rapportage een kijkje in de praktijk te geven van vso-leerlingen. En hoewel er zaken goed gaan, blijft het van groot belang voor deze leerlingen om ze zoveel mogelijk te ontzorgen.

2. Verantwoording

Er zijn in totaal 2.269 meldingen binnengekomen bij LBVSO, in de periode vanaf de voorbereidingen voor de examens in november 2021 tot en met augustus 2022. Deze meldingen zijn via de mail, telefoon, Whatsapp of de onder vso-leerlingen populaire chatapp Discord gedaan. Omdat vso-scholieren moeilijk te bereiken zijn³, probeert LBVSO via zoveel mogelijk kanalen meldingen te ontvangen. Dit heeft voor- en nadelen. Er komen over het algemeen veel klachten binnen. De registratie ervan wordt door de verschillende kanalen echter bemoeilijkt. Door gebrek aan capaciteit bij LBVSO is het daarnaast moeilijk om bij iedere klacht verder door te vragen naar achtergrondkenmerken van vso-leerlingen. Daarbij moet ook opgemerkt worden dat in onze ervaring ouders en leerlingen uit het vso terughoudend zijn in het delen van verdere informatie, uit angst om in de problemen te raken met de school, gemeente of andere instanties. De meldingen, verspreid ontvangen over de verschillende kanalen, worden vervolgens handmatig en achteraf samengevoegd in deze rapportage. Het is daarom ook niet uit te sluiten dat er mogelijk dubbele meldingen tussen zitten. Wel wordt er steeds een onderscheid gemaakt tussen meldingen die (preventief) zijn opgelost door het inschakelen van de locatievoorzitter en/of een contactpersoon op school, en meldingen die achteraf zijn binnengekomen of niet zijn opgelost. Hierbij is de implicatie dat het inschakelen van de locatievoorzitter de situatie ook daadwerkelijk heeft opgelost. Dit is echter niet bij alle meldingen nagevraagd.

¹ [‘Belevingsonderzoek examinering vso-leerlingen’](#) (2021)

² [‘Naar een toekomstbestendig staatsexamen’](#) (2021)

³ Zie hiervoor ook p. 54-55 van het bovengenoemde CINOP-rapport

3. Meldingen

3.1 Aanloop naar extra voorzieningen

LBVSO heeft 102 meldingen gekregen van examenkandidaten die geen extra voorzieningen hebben aangevraagd omdat de drempel om een verklaring op te laten maken bij een medisch specialist te groot werd ervaren. Er moet bezien worden of een soortgelijke verklaring niet beter door de school zelf afgegeven kan worden. De school kent de leerling immers al een tijd, en weet waar de grenzen en mogelijkheden liggen. Zij hebben uiteindelijk het meeste zicht op de ontwikkeling van de leerling, niet de specialist die vaker voor kleine dingetjes ergens een paraaf onder zet. De algemene bekendheid van extra voorzieningen lijkt laag te zijn onder vso-scholieren. Uit een peiling onder vso-leerlingen (n=2611) blijkt dat 1013 leerlingen niet weten dat er de mogelijkheid is om extra-voorzieningen aan te vragen. Hetzelfde aantal leerlingen wist niet dat een bijzit tijdens schriftelijke en/of mondelinge examens mogelijk is. Daarbij zijn er 310 meldingen binnengekomen met betrekking tot onduidelijkheid over de deadline voor het opgeven van extra voorzieningen.

"Ik hoorde via via (niet van school) dat ik een recht had op extra favors tijdens examens. Zoals een pauze en een apart lokaal. Toen mijn vader dit bij mijn school aanvroeg moest hij van mijn therapeut een verklaring vragen om naar DUO te kunnen sturen. Omdat mijn vader in een scheiding zit en al 3x om een verklaring daarvoor iets van mijn therapeut nodig had zei m'n vader "hij ziet me aankomen, ik had de laatste keer al zo'n gezeik en werd mij gemeld dat hij dit geen gewoonte moet worden". Dus ik heb het daarom niet gehad."

3.2 Extra tijd en pauze bij examens

Bij de schriftelijke examens krijgen leerlingen een halfuur extra. Daarnaast krijgen ze tien minuten extra bij het voorbereiden op het mondelinge examen, en de mogelijkheid om een halfuur pauze te nemen tijdens de afname van het schriftelijke of mondelinge examen. Over de extra tijd zijn geen meldingen binnengekomen. LBVSO krijgt signalen dat dit in de praktijk goed verloopt, scholen vragen deze extra tijd vaak automatisch voor elke leerling aan. Met betrekking tot de mogelijkheid tot pauze is er onduidelijkheid bij leerlingen of dit afgaat van hun totale tijd.

Aantal meldingen	Opgelost	Achteraf gemeld
36	12	24

Omtrent de mogelijkheid tot pauze zijn 36 meldingen binnengekomen. Hiervan zijn 12 meldingen door LBVSO preventief opgelost, door de kandidaat door te verwijzen naar de locatievoorzitter en/of een aanspreekpunt van de school. De resterende 24 klachten zijn achteraf binnengekomen, hier was dus geen oplossing mogelijk. Deze scholieren hebben geen of kortere pauze gekregen/genomen.

"Ik had een extra pauze maar die werd ingekort. Het zou een half uur moeten zijn maar het was maar 21 minuten bij elkaar. Toen ik er wat van zei deed de examinerator alsof ik gek was. Ik kon daarna niet meer goed concentreren"

3.3 Examenopgave op CD-Daisy

Aantal meldingen	Opgelost	Achteraf gemeld
14	8	6

Rond de examenopgaven op de CD-Daisy zijn 14 meldingen binnengekomen. Hiervan zijn 8 opgelost door de kandidaat vooraf naar de locatievoorzitter en/of het aanspreekpunt van de school te verwijzen. De 6 resterende klachten hadden te maken met een slecht functionerende CD/Daisy-speler of een CD/Daisy-speler die afwezig of zoek was, waardoor de leerlingen stress hebben ervaren. Deze klachten zijn achteraf binnengekomen.

3.4 PDF mogelijk voor spraaksynthese

Aantal meldingen	Opgelost	Achteraf gemeld
17	14	3

De meldingen omtrent PDF voor spraaksynthese zijn vergelijkbaar met de CD-Daisy. Van de 17 meldingen zijn er 14 vooraf opgelost door te verwijzen naar de locatievoorzitter en/of het aanspreekpunt van de school. De resterende 3 meldingen zijn achteraf gedaan en betroffen problemen bij de uitvoering, vergelijkbaar met de CD-Daisy.

3.5 Gebruik van eigen laptop

In de praktijk zijn dit vaak niet eigen laptops, maar laptops van school. Dit wordt gedaan vanuit veiligheidsoverwegingen. Dit leidt in sommige gevallen tot tekorten van laptops.

Aantal meldingen	Opgelost	Achteraf gemeld
345	52	320

Er zijn 345 meldingen binnengekomen met betrekking tot het gebruik van een eigen laptop. Hiervan zijn 52 vooraf/tijdens opgelost door de locatievoorzitter en/of het aanspreekpunt van de school in te schakelen. De resterende 320 meldingen zijn achteraf gedaan.

3.6 Afname in aparte ruimte

Een school heeft tijdens de examenperiode maar beperkt ruimte. Daarnaast zijn er in de praktijk ook minder aparte examinatoren beschikbaar dan nodig. We krijgen daarom signalen dat scholen leerlingen toch moeten samenvoegen. Hoewel dit nog altijd beter is dan de grote zaal, is het voor scholieren wenselijker om echt een aparte ruimte te krijgen. Daarnaast zorgt deze schaarste voor een onwenselijke prikkel voor ouders en leerlingen, zij ervaren stress en druk om zo snel mogelijk dit op te geven. Door deze schaarste bestaat er voor scholen bovendien de prikkel om scholieren te ontmoedigen om een aparte ruimte aan te vragen.

Aantal meldingen	Opgelost	Niet opgelost
52	18	34

Met betrekking tot de afname in de aparte ruimte zijn 52 meldingen binnengekomen bij LBVSO. Hiervan zijn 18 vooraf opgelost door het inschakelen van de locatievoorzitter en/of het aanspreekpunt van de school. De resterende 34 meldingen zijn achteraf binnengekomen, of zijn scholieren die zich neergelegd hebben bij de situatie.

“Ik zou een eigen lokaal krijgen maar omdat mijn school niet genoeg lokalen had werden er alsnog 4 andere leerlingen bij mij neergezet. Een leerling was storend bezig met wiebelen enzo en dat leidde mij af. Ik heb daarom mijn schriftelijke examens niet goed gemaakt”

“Er was een aparte ruimte aangevraagd door school maar op de dag van mijn examen kreeg ik te horen dat deze bezet was en ik in de grote zaal moest. Ik heb toen LBVSO gebeld en zij vertelde mij dat ik mij moest melden bij de locatievoorzitter. Zij heeft toen alsnog een apart lokaal geregeld”

3.7 Bijzit docent/vertrouwenspersoon

Ook bij de bijzit lopen scholieren tegen praktische problemen aan. Vakdocenten zijn druk in de examenperiode en/of zijn vaak zelf ook examinator. Ook de vertrouwenspersoon of mentor heeft niet altijd de tijd. Dit leidt ertoe dat niet altijd de persoon van voorkeur kan aanschuiven. Dit is echter wel van belang. De persoon van voorkeur weet namelijk het beste hoe de examenkandidaat verder is geholpen en kan de examinator goed inlichten. Daarbij krijgt LBVSO veel signalen over onduidelijkheid rond de bijzit en de verhelderende opmerking. Zo zijn er veel verschillende omschrijvingen in omloop.

Aantal meldingen	Opgelost	Niet opgelost
86	13	73

Er zijn 86 meldingen binnengekomen met betrekking tot de bijzit van de docent/vertrouwenspersoon. In 13 gevallen is het toch gelukt om de vakdocent of vertrouwenspersoon aanwezig te laten zijn. In de resterende 73 gevallen is iemand anders of niemand aangeschoven.

“Ik had mijn mentor bij mondeling erbij en hij mocht helemaal niet als extra verhelderende vraag stellen of verhelderende opmerking maken, en hier ontstond een discussie over. Ik ben uit het examen gelopen.”

3.8 Hulpvraag tijdens mondeling examen

Over de hulpvraag zijn relatief veel meldingen binnengekomen.

Aantal meldingen	Opgelost	Achteraf gemeld
432	26	406

Er zijn 432 meldingen binnengekomen met betrekking tot de hulpvraag. Deze meldingen gaan in de praktijk om het te snel stellen van een hulpvraag door de examinerator. Dit trekt het cijfer omlaag, terwijl examenkandidaten ervan overtuigd zijn dat ze met iets meer tijd een antwoord hadden kunnen geven. Hiervan zijn 26 gevallen nog opgelost door met de mentor/vertrouwenspersoon in gesprek te gaan.

“Mijn docent had vlug vlug voordat het begon aangegeven aan de examinerator dat ik een trage verwerkingssnelheid heb en dat hij niet te snel een HV (hulpvraag) moest inzetten. Dat gebeurde tijdens het hele examen toch en de ene notitie na het andere werd genoteerd en zag mijn docent dat er hulpvragen zijn ingezet. Ik weet verdorie alle stof van dit vak en sta over het hele jaar een gemiddeld van 9.2 en nu zakte ik vanwege die HV-meldingen. Mijn docent heeft nog bezwaar gemaakt bij de locatievoorzitter maar kreeg het niet aangepast”

3.9 Schriftelijk examen in plaats van mondeling, of andersom

Aantal meldingen	Opgelost	Achteraf gemeld
543	18	525

Met betrekking tot de voorkeur en de mogelijkheid van scholieren om een schriftelijk examen te doen in plaats van een mondeling examen, of andersom, zijn er met name achteraf veel meldingen binnengekomen. Scholieren gaven na de examens bij LBVSO aan dat ze vaak liever een ander examen hadden gehad, en die meestal ook tijdig hebben aangevraagd bij de school maar niet toegekend hebben gekregen. Hierbij speelde het tekort aan examinatoren of logistieke oorzaken vaak een rol.

3.10 Overige klachten examens

Er zijn buiten de extra voorzieningen 218 meldingen bij LBVSO binnengekomen dat examenkandidaten de mondelinge examens erg zwaar vinden. Het geven van een presentatie, een gesprek en het overhoren van de stof wordt als erg veel ervaren. Zij ervaren daarbij vaak ook dat de bijzit onvoldoende hierin mag bijstaan.

Daarnaast zijn er 214 meldingen binnengekomen die betrekking hebben tot algemene onrust. Dit gaat bijvoorbeeld over drukte in lokalen bij schriftelijke examens, of de onrust bij het wachten voor de examens zelf. Soms ontstaat er ook onrust omdat leerlingen zich niet begrepen voelen door de examinerator. Wij vinden het belangrijk om dit te benadrukken, om te illustreren dat dit een kwetsbare groep is die snel overstuurd kan raken.

3.11 Overige voorzieningen

Er zijn geen meldingen ontvangen over de mogelijkheid tot voorleeshulp (bij afwezigheid CD-Daisy of PDF) of Brailleschrift.

4. Conclusie

In de praktijk blijkt dat er nog veel onduidelijkheden en onzekerheden leven bij vso-leerlingen. Ook gaat het in de uitvoering wegens praktische obstakels niet altijd goed, en kan er niet altijd de nodige maatwerk geleverd worden. Met name over de hulpvraag en de bijzit bestaat veel onrust en onduidelijkheid. Vso-leerlingen en scholen zouden er bij gebaat zijn om dit helder uit te leggen en toe te passen. Daarbij is het van belang om te kijken naar praktische oplossingen, zodat de persoon naar voorkeur vaker aanwezig kan zijn bij de examens en er de tijd genomen kan worden voor de unieke situatie van de leerling. Er zijn daarbij wisselende signalen binnengekomen over de examinatoren, een beeld dat aansluit bij de ervaringen uit het [CINOP-rapport](#). Vso-leerlingen hebben vaak het idee dat er onvoldoende rekening wordt gehouden met hun persoonlijke situatie, door bijvoorbeeld het te vroeg stellen van een hulpvraag. Dit vraagt om een investering in de persoonlijke relatie tussen de examiner en de kandidaat (en de mentor/vertrouwenspersoon), om echt de ruimte en tijd te nemen om de kandidaat en zijn/haar situatie te leren kennen.

LBVSO pleit voor een brede informatiecampagne om vso-leerlingen beter te informeren over hun recht op extra voorzieningen. Daarbij kunnen de verschillende omschrijvingen van begrippen en de in het verleden ontstane onduidelijkheid over deadlines ook geadresseerd worden. Hier willen wij uiteraard graag ook aan bijdragen. Wij denken dat er met de verbeteragenda staatsexamens een goede weg is ingeslagen, waar wij graag aan blijven bijdragen en de ontwikkelingen blijven aanmoedigen.

De ambitie van LBVSO is om een jaarlijkse klachtenrapportage op te stellen met betrekking tot de staatsexamens en de extra voorzieningen. We streven ernaar dit jaar een slag te maken in de professionalisering van de organisatie. In de praktijk betekent dit een gecentraliseerde klachtenback-end, met bij iedere klacht of melding meer achtergrondgegevens gevat in gestandaardiseerde metadata. Hiermee worden trends beter zichtbaar en knelpunten mogelijk makkelijker inzichtelijk. Hier moeten we wel een balans in vinden, deze leerlingen laten zich niet gemakkelijk vangen in data en hebben vaak uitgebreide en complexe persoonlijke verhalen die ze niet graag delen.

Wat wij vooral hopen aan te tonen met deze rapportage is het belang om deze scholieren zoveel mogelijk te ontzorgen. Het is belangrijk dat vso-leerlingen weten waar ze recht op hebben, maar idealiter wordt dit allemaal voor hen geregeld. Vso-leerlingen trekken vaak laat aan de bel, soms ook lang nadat een probleem heeft plaatsgevonden. We hopen daarom dat deze rapportage een impuls geeft aan het streven naar meer maatwerk voor deze jongeren en het ze daarmee ook meer rust in een zeer spannende periode kan bieden.